

6413 SAYILI TSK. DİSİPLİN KANUNU'NA GÖRE;

İSRAF ETMEK DİSİPLİNSİZLİĞİ

(15. Maddenin 1/f bendi Açıklaması)

Hazırlayan:

Avukat Orhan ÇELEN-ANKARA

İLGİLİ KANUN HÜKMÜ:

6413 SAYILI TSK. DİSİPLİN KANUNU

Uyarma cezasını gerektiren disiplinlikler

MADDE 15 – (1) Uyarma cezasını gerektiren disiplinlikler şunlardır:

a) ..

b) ...

c) ..

ç) ..

d) ..

e) ..

f) İsraf etmek: Yetkili makamlarca belirlenmiş tasarruf tedbirlerine riayet etmemek veya kullanımına sunulan kamu kaynağının harcanmasında gösterilmesi gereken makul seviyedeki özeni göstermemektir.

....

AÇIKLAMA:

TSK Dis.K.nun 15 inci maddesinin 1/f bendindeki tanımlamaya göre israf etmek disiplinlik; *“Yetkili makamlarca belirlenmiş tasarruf tedbirlerine riayet etmemek veya kullanımına sunulan kamu kaynağının harcanmasında gösterilmesi gereken makul seviyedeki özeni göstermemektir.”*

Bu disiplinsizliğe konu olan fiiller, TSK.Dis.K.nun yürürlüğe girmesinden önceki dönemde askeri disiplin hukuku açısından herhangi bir norma bağlanmış değildi.

Ancak kamu kaynaklarının düzensiz ve israflı kullanımının, Askeri Ceza Kanunu uygulamasında disiplin tecavüzü olarak nitelendirilmesine engel bir durumu yoktu. Bu ahvalde ise disiplin amiri lüzum görürse faili cezalandırır, görmezse cezalandırmazdı.

Oysa bu disiplinsizlik 657 sayılı DMK.nun 125/1-A.c maddesinde bir disiplin suçu olarak düzenlenmişti. Bu hükme göre; *“Kurumca belirlenen tasarruf tedbirlerine riayet etmemek”* disiplin suçu olup orada da uyarma cezasını gerektirmektedir.

Yine 7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hk. K.nun uyarma cezasını gerektiren 8/1-b maddesinde de uyarma cezasına esas bir disiplinsizlik olarak gösterilmiştir: *“Yetkili makamlarca belirlenmiş tasarruf tedbirlerine riayet etmemek veya kullanımına sunulan kamu kaynaklarının kullanılmasında gösterilmesi gereken makul seviyedeki özeni göstermemek.”* Bu hükmün, TSK.Dis.K.da ki hükümle, bire bir aynı olduğu açıktır.

“İsraf”; Gereksiz, amaçsız ve yararsız yere mal, emek, zaman ve kaynak harcamasıdır. Aynı zamanda İsrif; bilinçsiz bir harcama, haksız ve yersiz bir yok ediştir. İsrif, dengesiz aşırı harcama, haddi aşma demektir. İsrifa sapana da müsrif denir.

İsraf kavramı, tüketim kavramıyla yakından ilişkili olan ve günümüz toplumlarında her geçen gün daha fazla gözlemlenen bir olgu haline gelmiştir. TDK'ya göre israf, “Gereksiz yere para, zaman, emek vb.ni harcama, savurganlık” anlamına gelmektedir.¹

İsraf diğer bir deyişle savurganlık, ihtiyaç ve istekleri karşılayan mevcut, tüm kaynakların ve olanakların; dengesiz, plansız ve gereğinden çok harcanması diğer bir deyişle bilgisizce ve rasyonel olmayan bir şekilde kullanılmasıdır. Savurganlık çeşitli nedenler sonucu olabilir.²

¹ Türk Dil Kurumu Sözlüğü, 2018

² Türkiye İsrif Raporu, Ticaret Bakanlığı, Ankara Aralık 2018, s.10

İslam'da da israf, ayet ve hadislerle yasaklanmıştır. İsrif sadece fertlerin değil, toplumların çöküşünde de en önde gelen etkenlerden birisidir. Bu bağlamda İslâm, mensuplarını kendilerine gerek fert, gerekse toplumsal bazda verilen değerlerin israf edilmemesi konusunda uyarmıştır.

Hiç bir kaynak sınırsız değildir. Dolayısıyla israf amaçlı olarak yapılan fiil ve hallerin TSK.da disiplin cezasına tabi tutulmuş olması doğaldır.

“Tasarruf”; Malı korumaya gücü yetmek ve idare etmek, insanların ve diğer canlıların kullandığı maddelerin tüketilmesinde, dikkatli olma, gereği kadar kullanma ve idareli tüketilmesi demektir.

Tasarruf yapmak -hem kişisel hem de toplumsal açıdan- iyi bir geleceğin ön koşuludur. Tasarruflu olmak, önce israf etmemek demektir. Boşa geçen zaman da, gereksiz yere yanan ışıklar, boşa akan her damla su da israftır. Lüzumsuz çalışan her âlet, hor kullanılan her eşya israftır. Bir işin verimsiz yapılması, ham maddelerin ziyan edilmesi, iyi planlama yapılmadığı için kaybedilen zaman ve emek hep israftır. Yapabileceğinin iyisini yapmamak, fırsatları harcamak da israftır. Zenginleştikçe israfı artan bir yaşam tarzı bizim yaşam tarzımız olamaz. Biz tasarruf ettikçe zenginleşen, zenginleştikçe tasarrufu artan bir ülke, böyle bir millet olmak zorundayız.

Hayatın sürdürülebilirliği bakımından ihtiyaçların karşılanması gerekmektedir ve bunun için de gerçekleştirilen tüketime yön veren değerlerin, tüketimin asıl amacı olan ihtiyaca uygunluk, yeterlilik, israfa kaçmama gibi değerlerden oluşması gerekmektedir.³

Günlük hayatın her safhasında kaynaklar kullanılırken, azami tasarrufun sağlanması yanında, çevrenin bozulmasının engellenmesi, israfı önlemenin toplumdaki her bireyin görevi olduğu bilincinin geliştirilmesi, ancak, toplumda israfı önleme bilinci ve sorumluluğunun geliştirilmesiyle mümkün olabilecektir. Amaçsız ve yararsız harcamaya yol açan etkenlerle mücadele edilmesi herkesin görevidir. Diğer taraftan, israfla mücadele herkesin yararına olan erdemli bir davranıştır. Çünkü, ülkemizin kaynakları tüm insanlarımızın ortak malıdır.

³ Aynı Rapor, s.10

A. KORUNAN HUKUKİ YARAR:

Tasarruf, aile ve ülke bütçemize katkı yapar. Verim artırır, zamandan ve kaynaklardan kazanç sağlar. Kaynak tüketimini azaltır ve tabiattaki dengeye ve ekolojiye katkı sağlar. Bu bentte yer alan hüküm ile, ayrıca yaşanan ekonomik buhranlar sebebiyle milletçe uyulması gereken tasarruf tedbirlerine Türk Silahlı Kuvvetleri de kendi bünyesinde uymak ihtiyacını hissetmiştir. Bu hüküm ile, alınan tedbirlere yaptırım gücü kazandırılmaktadır. Örnek olarak; elektrik, su kullanımında ya da kağıt kullanımında israf gösteren personele uyarma cezası verilebilecektir.

B. MADDİ UNSUR:

Tasarruf konusuna ilişkin olarak, İç Hizmet Yönetmeliğinin 204, 481 ve 552 inci maddelerinde yer alan hükümlere işaret edebiliriz.⁴

Bu disiplinsizlik iki şekilde vücut bulabilir;

- Tasarruf tedbirlerine riayet etmemek, veya
- Kullanımına sunulan kamu kaynağının harcanmasında gösterilmesi gereken makul seviyedeki özeni göstermemek.

⁴ **Madde 204** - Erbaş ve erler karyolada yatıyorsa karyolalar baş uçları duvarlardan onbeş santim açık ve birbirine paralel olarak çift çift tertip edilir. Bir çifti teşkil eden iki karyola arasında 40 santim aralık bırakılır. Erbaş ve erler ranzada veya yerde yatıyorsa yatakların baş uçları duvarlardan gene 15 santim kadar açık bulundurulur ve yataklar karyolalar gibi tertip olunur. Şu kadar ki, koğuştta yerden tasarruf icap eden halde çift yataklar arasındaki aralık 25 santime indirilir.

Madde 481 - Makine bölümünde vakit cetvelinin uygulanması, makine kazanlar ve sair yerlerde gerekli liman personelinin tam olarak bulundurulması. Vardiya değişmesinin vaktinde yapılması. Su, yakıt, sarfiyatında tasarruf sağlanması ile sorumludur.

Madde 552 - Bütün gemi tenvirat devresinin daimî kontrolünü yapar. Tasarruf için gerekli lâmbaları söndürür, ârizaları tamir eder.

1) Tasarruf tedbirlerine riayet etmemek:

TSK.Dis.K.nun 15/1-f maddesine göre, yetkili makamlarca belirlenmiş olan tasarruf tedbirlerine riayet etmemek uyarma cezasını gerektirmektedir. Kamuda tasarruf, gelecekteki yaşamın kolaylığını sağlayan ve ülkemizin zenginliğini sağlayan bir erdemliliklerdir.

Tasarruf; Tasarrufu zamanda, enerjide, üretimde ve tüketimde tasarruf olarak gerçekleştirebiliriz. Zamani verimli kullanabilmek için planlamak gerekir. Enerjiyi tasarruf etmek, enerjiyi doğru zaman ve yerde, doğru işi yapmaktır. Enerjiyi doğru kullanmak, biriktirmek için iktisatlı kullanmaktır. Elektrik, lazım değilse söndürmek, daha çok gün ışığından yararlanmak, tasarruflu ampul kullanmak ve lüks tüketimden kaçınmaktır. Enerjiyi ucuza üretmek kadar, alternatif enerji kaynaklarından azami istifade etmek te gerekir. İsraf ederek bir başkasının hakkını kullanmak gibi algılasak, tüketimde tasarrufta sağlayabiliriz.

“Uyulması zorunlu tasarruf tedbirler”; Bunların neler olduğunun yetkili makamlarca belirlenmesi ve ilgililere duyurulması gereklidir. Ancak bu halde, tasarruf tedbirlerine riayet etmemekle disiplinsizlik söz konusu olur.⁵

Bir kamu idaresi olan Milli Savunma Bakanlığı da, Silahlı Kuvvetlerde uygulanacak tasarruf tedbirleri konusunda kararlar almak ve bunların uygulanmasını istemek ve sağlamakla yetkili olduğu muhakkaktır.

Esasen bu konuda Cumhurbaşkanlığı tarafından çıkarılan “Tasarruf Genelgesi”nin tüm kamu kurum ve kuruluşlarını olduğu kadar TSK.de bağladığı açıktır. Son olarak Cumhurbaşkanlığı tarafından çıkarılan Tasarruf Tedbirleri konulu 2021/14 numaralı genelge, 30.06.2021 tarihli ve 31527 sayılı R.G.de yayımlanmıştır.

Bu Genelgede, kamu kaynaklarının maksadına uygun azami tasarruf prensiplerine riayet edilerek kullanılmasının her kamu kurumu ve görevlisi için bir görev ve aynı zamanda bir mecburiyet olduğu vurgulanmıştır.

2) Kamu harcamalarında özen göstermemek:

⁵ Değirmenci, Olgun-Tanrıverdi, Battalgazi: Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu Şerhi, Ankara, Temmuz 2013, 1. Baskı, s.224

TSK.Dis.K.nun 15/1-f maddesine göre, kullanıma sunulan kamu kaynağının harcanmasında gösterilmesi gereken makul seviyedeki özeni göstermemekle de, bu disiplinsizlik işlenmiş olur.

“Kamu kaynağının harcanmasında gösterilmesi gerekli makul seviyedeki özen”; Kullanıma sunulan kamu kaynakları sınırsız değildir. Elektrik, su vb. kaynaklar kullandıkça tükenir. Bu konuda özen gösterilmelidir. Bentteki tanıma göre öncelikle kamu kaynağının kullanıma sunulmuş olması gereklidir.

“Kamu kaynağı”; 5018 sayılı “Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu”nun 1 inci maddesinde, Kanunun amacı; *“kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını, hesap verebilirliği ve malî saydamlığı sağlamak üzere, kamu malî yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm malî işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve malî kontrolü düzenlemektir.”* şeklinde açıklanmıştır. Kanunun 3/g maddesinde de kamu kaynağının tanımı yapılmış ve kamu kaynaklarının, *“Borçlanma suretiyle elde edilen imkânlar dahil kamuya ait gelirler, taşınır ve taşınmazlar, hesaplarda bulunan para, alacak ve haklar ile her türlü değerleri”* ifade ettiği belirtilmiştir. Yine 8 inci maddesinde de, *“Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorunda”* oldukları ifade edilmiştir.

Tüm bunlardan, kamu kaynağı ifadesinin kamu malları anlamında kullanıldığı anlaşılmaktadır. TSK.nin envanterinde yer alan her türlü taşınır ve taşınmaz mallar ile bütçe kanunlarına göre tahsis edilen bütçeler ile kantin gelirleri vb. değerler TSK.nin kamu kaynağını oluşturur. İşte TSK.Dis.K.nun 15/1-f maddesinde belirtilen kamu kaynağının (kamuya ait gelirler, taşınır ve taşınmazlar, hesaplarda bulunan para, alacak ve haklar ile her türlü değerler) harcanmasında gösterilmesi gereken makul seviyedeki özeni göstermemek bu disiplinsizliğin bir başka şeklidir.

“Özen” sözcüğü, Bir işin elden geldiğince iyi olmasına çabalama, çekidüzen, özenme, itina, ihtimam anlamındadır. Özen göstermek ise, bir şeyi özenerek, elden geldiğince iyi olmasına gayret ederek yapmak, itina etmek manasını ihtiva eder.

TSK.Dis.K.nun 15/1-f maddesinde ifade edilen kamu kaynaklarının harcanmasında gösterilmesi gereken makul seviyedeki özen ne anlama gelir? Makul'ün kelime anlamı; akla uygun, akıllıca, mantıklı, aşırı olmayandır. Makul seviyedeki özen de; akla uygun, mantıklı ve aşırı olmayan özendir. Aşırı özen veya düşük seviyedeki bir özen, akla uygun (makul) özen sayılmaz.

Doktrinde, yetkili makamlarca belirlenmiş tasarruf tedbirlerine riayet etmemek disiplinsizliğinin oluşum için tasarruf tedbirlerine uyulmamasının yeterli olduğu, bunun sonucunda bir israfın oluşmamış olmasının, disiplinsizliğin oluşumuna etki etmeyeceği, zira şekli nitelikte olduğu, keza ikinci haldede özensiz olmakla disiplinsizliğin oluşacağı ifade edilmiştir.⁶ Ancak bu bent başlığının "İsraf etmek" olarak gösterilmiş olması, israf olmadıkça eylemin neticesinin oluşmayacağı gibi nedenlerle buna katılmamakta ve fiilin israfa neden olmaması durumunda disiplinsizliğin vücut bulmayacağını değerlendirmekteyiz.

C. MANEVİ UNSUR:

Bu bentte yer alan disiplinsizliğin nasıl işlenebileceği konusunda metinde özel bir hükme yer verilmemiştir. TSK.Dis.K.da ayrıca hüküm bulunmayan hâllerde, disiplinsizliklerin kasten veya taksirle işlenebileceği şeklindeki genel hükme bakmak gerekecektir(Bkz.TSK.Dis.K. 4/1). Bu disiplinsizliğin bilerek veya dikkatsizlik ve tedbirsizlik şeklindeki ihmali bir davranışla ya da taksirle işlenmiş olması sonucu değiştirmez. Bu disiplinsizliğin söz konusu olması için failin kusurlu olması yeterlidir.

D. BU KANUNDAKİ İLGİLİ HÜKÜMLER:

TSK.Dis.K.nun 15/1-f maddesinde düzenlenmiş olan "israf etmek" disiplinsizliği ile ilgili olup, Kanunun diğer maddelerinde düzenlenmiş olan hükümler, bu maddenin "Genel Açıklama" bölümünde tek tek sayılmak suretiyle gösterilmiştir. Bunlar; TSK.Dis.K. 5, 6/1, 7/1, 8/2, 11/2, 12/1, 14/1, 14/3, 27/1, 27/2, 41/1 ve 43/1 maddeleri olup, ilgili bölüme bkz.

Disiplin amiri uyarma cezasını gerektiren bu disiplinsizlikten dolayı personeline disiplin cezası vermeyebilir(6413 SK md. 14/3), bu disiplinsizlik nedeniyle disiplin

⁶ Bkz. Işıklar, Celal: TSK. Disiplin Kanunu ve Yorumu, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s.354

amirleri tarafından verilen disiplin cezalarına karşı, cezanın tebliğ edilmesinden itibaren iki iş günü içinde itiraz edilebilir. İtiraz, bir üst disiplin amirine yazılı olarak yapılır. Süresi içinde itiraz edilmez ise ceza kesinleşir(6413 SK. md. 41/1)

Bu cezanın iptali için, idare mahkemesinde iptal davası açılmaz(6413 SK md. 43/1). 21.1.2017 tarih ve 6771 sayılı bu Kanun ile gerçekleşen Anayasa değişikliği ile halen kapatılmış olan AYİM. bir kararında, uyarma cezası ile cezalandırılan bir astsubayın açmış olduğu iptal davasını incelemeksizin reddetmiştir.⁷

⁷ AYİM.3.D., 3.7.2014, E.2014/1013, K.2014/989